ІНСТИТУТ ПРОБЛЕМ ВИХОВАННЯ
АКАДЕМІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ

ДІХТЯРЕНКО ЗОЯ МИХАЙЛІВНА

УДК 37:613.88-053.6:374

ВИХОВАННЯ НАПОЛЕГЛИВОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ПОЗАКЛАСНОЇ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

13.00.07 – теорія і методика виховання

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2008

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини, Міністерство освіти і науки України

Науковий керівник кандидат педагогічних наук, доцент
заслужений працівник фізичної культури і спорту України,
Ткаченко Віктор Тимофійович,
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини,
завідуючий кафедрою спортивних дисциплін

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Волков Леонід Вікторович,
Переяслов-Хмельницький державний педагогічний
університет імені Григорія Сковороди,
завідуючий кафедрою теорії і методики фізичного
виховання

кандидат педагогічних наук, професор
Арефьєв Валерій Георгійович,
Національний педагогічний університет
імені Михайла Драгоманова,
завідуючий кафедрою теорії і методики фізичного
виховання та спорту

Захист відбудеться «04» _березня_ 2008 р. о «16-00» годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.454.01 в Інституті проблем виховання АПН України, 04060, м. Київ, вул. М. Берлинського, 9

З дисертацією можна ознайомитись у науковій частині інституту проблем виховання АПН України, 04060, м. Київ, вул. М. Берлинського, 9

Автореферат розісланий «02»_лютого_ 2008 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради **Л.М. Масол**

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Одним із основних завдань держави у галузі освіти є турбота про здоров'я нації, виховання фізично загартованого підростаючого покоління. Цим зумовлена необхідність посилення виховної роботи у загальноосвітніх навчальних закладах України та обґрунтування ефективних методик виховання учнів, здатних наполегливо навчатися у школі та займатися фізичною культурою у процесі позакласної діяльності.

Основні підходи до виховання учнів окреслено у Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті, Державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти, Законі України «Про фізичну культуру і спорт», Концепції фізичного виховання у системі освіти України, Державній програмі розвитку фізичної культури та спорту на 2007-2011 роки.

Суспільство кінця XX початку XXI ст. характеризується негативним впливом засобів масової інформації на фізичне, розумове, психічне, соціальне, емоційне, особистісне й духовне здоров'я школяра. Це призводить до того, що поведінці більшості дітей притаманна підвищена нервозність, надмірна вразливість, гарячковість, емоційна неврівноваженість. Найбільше непокоять батьків, педагогів, психологів, соціальних працівників такі прояви поведінкової активності дітей молодшого шкільного віку, як агресивність, жорстокість, духовна спустошеність. Логічним поясненням цьому є те, що значна частина дітей не має можливості відвідувати спортивні клуби за інтересами, гуртки, секції, оскільки вони майже всі платні. З іншого боку, функціонально-емоційний стан молодших школярів погіршується у зв'язку зі зниженням опорної здатності дитячого організму до захворювань.

Відомо, що ігрова діяльність учнів молодших класів у позаурочний час – важливий засіб подолання негативних тенденцій, що склалися у сучасному суспільстві. Гра – один з видів діяльності дітей молодшого шкільного віку, хоча пріоритетним стає навчання. Рухлива гра є різновидом ігор. Як явище багатогранне, її можна розглядати як особливу форму існування всіх, без винятку, сторін життєдіяльності колективу. Велику роль відіграє гра у розвитку й вихованні дитини, становленні особистості школяра, вона виступає своєрідним і незамінним засобом у вихованні, навчанні, пізнанні та самореалізації кожного учня. Виховання у молодших школярів наполегливості під час рухливих ігор у процесі позакласної діяльності є важливою передумовою забезпечення їхнього фізичного розвитку, вдосконалення не тільки фізичних сил, а й морально-вольових якостей.

Питання застосування рухливих та українських народних ігор у системі фізичного виховання дітей дошкільного і молодшого шкільного віку було предметом дослідження багатьох учених, а саме: Е.С. Вільчковського (педагогічні умови удосконалення процесу формування рухової підготовленості дітей 5-7 років); Ю.М. Саляміна (методика управління руховою активністю на основі комплексної оцінки фізичної підготовленості дітей 6-річного віку); Н.Ф. Денисенко (педагогічні умови активізації рухового режиму дітей 5-6 років у дитячих закладах); О.І. Курка (педагогічні умови навчання дітей старшого

дошкільного віку рухових дій з м'ячем); О.Л. Богініч (педагогічні умови підвищення рухової активності дітей 4-5 років на заняттях фізичною культурою); Г.В. Воробей (вплив народних ігор та забав через загартування молодших школярів різних етнографічних груп Прикарпатського краю); А.Я. Вольчинського (українські народні ігри за ознакою їх переважаючого впливу на стан здоров'я та рухову підготовленість дітей 5-6 років); В.І. Левків (особливості засобів української національної фізичної культури в різних сферах життєдіяльності дітей молодшого шкільного віку); С.Б. Мудрика (застосування українських національних рухливих ігор у системі фізичного виховання молодших школярів), він розробив класифікацію для учнів 2-3 класів та удосконалив методику проведення ігор; А.О. Артюшенко (виховання вольових якостей в учнів середнього шкільного віку в процесі занять фізичною культурою); В.Г. Кузя, О.В. Матвієнка, С.Г. Мельничука, А.В. Фока, М.Г. Яновської (гра, як один з цікавих і продуктивних видів організації позаурочної та позашкільної навчально-виховної роботи) та ін.

На сучасному етапі розвитку педагогічної науки до проблеми застосування ігрової діяльності у формуванні особистості школяра зверталися педагоги-дослідники: Н.В. Андрощук, Л.В. Артемова, Л.В. Билеєва, Е.С. Вільчковський, І.С. Звізда, І.М. Коротков, І.А. Кравцова, Н.В. Кудикіна, А.Д. Леськів, Р.С. Мозола, В.Н. Мухін, О.В. Тимошенко, Д.В. Хухлаєва, С.Ф. Цвек, А.В. Цьось, М.К. Шейко, В.Г. Яковлев та ін., а також відомі психологи: Б.Г. Ананьєв, І.Д. Бех, П.П. Блонський, Л.С. Виготський, М.І. Демкова, Д.Б. Ельконін, О.В. Запорожець, О.М. Леонтьєв, О.В. Проскура та ін.

Педагогічні проблеми змісту та методів початкового навчання у їх взаємозв'язку з ігровою діяльністю досліджували Н.М. Бібік, В.І. Бондар, М.С. Вашуленко, О.Я. Савченко, Г.С. Тарасенко та ін.

У вивченні вольових якостей дітей та молоді значну роль відіграють фундаментальні праці Ю.П. Азарова, І.Д. Беха, В.В. Богословського, В.А. Вагнера, А.І. Висоцького, Ф.Н. Гоноболіна, А.В. Запорожця, П.І. Іванова, Є.П. Ільїна, В.К. Каліна, Г.С. Костюка, В.К. Котирло, В.А. Крутецького, О.Ц. Пуні, П.А. Рудика, В.І. Селіванова, І.М. Сєченова та ін.

Проаналізувавши психолого-педагогічну літературу та дисертаційні дослідження, в яких розкрито різні погляди на виховання і розвиток молодших школярів у процесі позакласної ігрової діяльності, можна зробити висновок, що проблемі виховання наполегливості в учнів молодших класів засобами ігрової діяльності не приділялося достатньої уваги. Тому її актуальність та недостатня розробленість у теорії і практиці початкової освіти зумовили вибір теми дисертаційного дослідження – «Виховання наполегливості молодших школярів у процесі позакласної ігрової діяльності».

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Тема дисертаційного дослідження є частиною комплексної теми кафедри методики початкового навчання Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини "Підготовка студентів до застосування

інноваційних технологій навчання в умовах сільської малокомплектної школи" (державний реєстраційний номер 0103U003313). Тема роботи затверджена на засіданні вченої ради Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (протокол № 9 від 27.04.2005 р.) й узгоджена у Раді по координації наукових досліджень в галузі педагогіки та психології в Україні (протокол № 5 від 24.05. 2005 р.).

Мета дослідження – розробити педагогічну модель та теоретично обґрунтувати й експериментально перевірити педагогічні умови виховання наполегливості молодших школярів у процесі позакласної ігрової діяльності.

Об'єкт дослідження – процес виховання молодших школярів у позакласній діяльності.

Предмет дослідження – педагогічні умови виховання наполегливості молодших школярів у позакласній ігровій діяльності.

Гіпотезою дослідження є припущення, що ефективність виховання наполегливості молодших школярів у процесі позакласної ігрової діяльності підвищиться, якщо: впровадити розроблену педагогічну модель та умови у позакласну діяльність із застосуванням рухливих й українських народних ігор відповідно до ступеня прояву наполегливості; обґрунтування системи рухливих та українських народних ігор відповідатиме віковим особливостям учнів для виховання наполегливості як особистісного утворення молодших школярів; виховний процес супроводжуватиметься систематичною діагностикою рівнів вияву досліджуваної якості; в ігровому процесі застосовуватиметься поетапна особистісно зорієнтована технологія виховання наполегливості учнів.

Досягнення поставленої мети й перевірка гіпотези здійснювалися шляхом розв'язання наступних **завдань** дослідження:

1. З'ясувати стан проблеми у педагогічній теорії і виховній практиці та теоретично обґрунтувати сутність понять «виховання наполегливості» як особистісного утворення молодших школярів та «позакласна ігрова діяльність».

2. Доповнити класифікацію рухливих та українських народних ігор, які забезпечать ефективне виховання досліджуваної якості, описавши методику розроблення ігор, естафет з елементами футболу і обґрунтувавши технологію виховання наполегливості учнів початкових класів засобами ігрової діяльності.

3. Конкретизувати критерії та показники вихованості наполегливості молодших школярів у позакласній ігровій діяльності.

4. Обґрунтувати та експериментально перевірити рівні вихованості та ступінь прояву наполегливості в учнів 1-4 класів.

5. Розробити педагогічну модель та експериментально перевірити педагогічні умови виховання наполегливості молодших школярів у процесі проведення рухливих ігор у позаурочний час.

Теоретичну основу дисертаційної роботи склали загальні психолого-педагогічні положення теорії гри та діяльності (Б.Г. Ананьєв, Е.А. Аркін, П.П. Блонський, Л.В. Волков, Л.С. Виготський, Д.Б. Ельконін, Є.П. Ільїн, О.В. Запорожець, В.В. Зеньківський, Г.С. Костюк, О.М. Леонтьєв, Г.О. Люблінська,

С.Л. Рубінштейн, С.Ф. Русова); теоретичні засади особистісно орієнтованого виховання (І.Д. Бех, О.М. Коберник, В.Г. Кузь); концепції формування людини засобами фізичної культури, зокрема рухливими іграми (В.Г. Арєфьєв, Л.В. Артемова, Н.Ф. Денисенко, Є.О. Покровський).

У процесі розв'язання поставлених завдань використано такі **методи** дослідження:

– теоретичні: теоретико-критичний аналіз державних документів щодо перспектив фізичного виховання в школі, навчальних програм і нормативних документів з фізичного виховання; аналіз філософської, фізіологічної, психолого-педагогічної та методичної літератури з проблеми дослідження; узагальнення передового педагогічного досвіду вчителів з метою порівняння, узагальнення інформації для подальшого обґрунтування технології виховання наполегливості молодших школярів у процесі позакласної ігрової діяльності;

– емпіричні: спостереження за педагогічним процесом і позакласною діяльністю; анкетування та бесіди з учнями, батьками, вчителями з метою обґрунтування висновків про стан і динаміку процесу вихованості наполегливості молодших школярів;

– констатувальний, формувальний та контрольний педагогічний експеримент з подальшим визначенням та обґрунтуванням експертної оцінки наполегливості; інструментальні методи вимірювання обсягу та інтенсивності фізичних навантажень;

– методи математичної статистики та порівняльного аналізу для визначення показників вихованості наполегливості; розподілу за групами ігор та характером їх впливу на ступінь прояву наполегливості молодших школярів у позакласній ігровій діяльності.

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальна робота проводилася на базі загальноосвітніх шкіл І-ІІІ ступенів № 1, 4, 5, 8, 9, 10, 11, 14 м. Умань Черкаської області. У констатувальному та формувальному експерименті взяли участь 848 учнів (210 учнів у віці 6 років, 190 – у віці 7 років, 245 – у віці 8 років, 203 – у віці 9 років).

Наукова новизна та теоретична значущість дослідження полягає у тому, що вперше розроблено педагогічну модель та теоретично обґрунтовано, експериментально перевірено педагогічні умови й технологію виховання наполегливості молодших школярів у процесі позакласної ігрової діяльності; обґрунтовано сутність понять «виховання наполегливості» та «позакласна ігрова діяльність» стосовно молодших школярів; конкретизовано критерії оцінювання, показники, обґрунтовано та експериментально перевірено рівні вихованості наполегливості учнів початкових класів; отримано нові дані про вплив ігрової діяльності на виховання досліджуваної якості; розроблено сучасну діагностику визначення рівнів вихованості наполегливості учнів 1-4 класів; подальшого розвитку набула класифікація рухливих та українських народних ігор і їх розподіл за групами й характером впливу на ступінь прояву наполегливості молодших школярів у позакласній ігровій діяльності.

Практична значущість дослідження полягає в узагальненні передового досвіду загальноосвітніх шкіл з досліджуваної проблеми та розробці методичних рекомендацій щодо виховання наполегливості учнів загальноосвітньої школи засобами ігрової діяльності. Запропонована особистісно орієнтована технологія дала змогу практично перевірити розроблені ігри та естафети з елементами футболу «Хто швидше, або естафетний біг?», «Витривалі бігуни», «Ведмеді на полюванні», «Естафети павуків», «Молодці – стрибунці», «Злови м'яч», «Удар на точність», «М'яч у коло», «Рикошет», «Перехоплення м'яча», «М'яч по колу», «Влучити у ціль», «Зустрічна естафета», «Гра у квадраті», «М'яч через тунель» тощо; обґрунтовано та експериментально перевірено рівні та ступінь прояву вихованості наполегливості в учнів 1-4 класів. Отримані дані можуть бути оформлені у вигляді спецкурсів; використані вчителями фізичної культури і початкових класів, студентами педагогічних навчальних закладів, у системі післядипломної освіти для підвищення психолого-педагогічного та фізичного рівнів підготовленості студентів, учителів.

Впровадження результатів дослідження. Результати дисертаційного дослідження впроваджено у навчально-виховний процес восьми загальноосвітніх шкіл міста Умань Черкаської області (довідка з відділу освіти про впровадження № 756 від 23.04.2007 р.).

Апробація результатів дослідження. Основні положення, висновки, результати дослідження повідомлялися під час виступів на Міжнародних науково-практичних конференціях: «Формування професійної майстерності майбутнього вчителя в умовах ступеневої освіти» (м. Житомир, 30-31 жовтня 2003 р.); «Развитие личности в поликультурном славянском образовательном пространстве» (м. Кривий Ріг, 15-16 вересня 2004 р.); на Всеукраїнських науково-практичних конференціях: «Актуальні проблеми виховання в сучасних соціокультурних умовах» (м. Київ, 14-15 жовтня 2003 р.); «Шляхи оптимізації вищої фізкультурної освіти в Україні» (м. Дніпропетровськ, 28-29 жовтня 2003 р.); «Футбол в Україні – витоки, традиції, перспективи» (м. Львів, 12 жовтня 2004 р.); «Підготовка вчителя до впровадження нових технологій навчання у малокомплектній початковій школі» (м. Умань, 15-16 жовтня 2004 р.); «Основні напрями розвитку фізичної культури, спорту та фізичної реабілітації в Україні» (м. Дніпропетровськ, 20-21 жовтня 2004 р.). Отримані результати доповідалися й обговорювалися на засіданнях кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи, у лабораторії сільської школи Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини; на семінарах і методичних об'єднаннях учителів початкових класів і фізичної культури загальноосвітніх шкіл міста Умані та Черкаської області.

Публікації. Основні положення й висновки дисертації знайшли відображення в 11 одноосібних наукових працях, що входять до переліку видань, які затверджені ВАК України.

Структура і обсяг роботи. Дисертація складається із вступу, двох розділів, висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел (304 джерела)

та додатків. Загальний обсяг дисертаційної роботи складає 275 сторінок друкованого тексту, з яких 165 сторінок основного тексту, 23 сторінки списку використаних джерел, 87 сторінок додатків. Робота містить 31 таблицю, 19 рисунків, 1 схему, 2 формули і 11 додатків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження; ступінь розробленості проблеми; визначено мету; об'єкт; предмет; сформульовано гіпотезу; завдання; теоретичну основу; розкрито наукову новизну; теоретичне та практичне значення дослідження; подано інформацію про апробацію та впровадження результатів дослідження; визначено публікацій.

У першому розділі «Виховання наполегливості молодших школярів у процесі позакласної ігрової діяльності як педагогічна проблема» розкриваються теоретико-методологічні основи досліджуваної проблеми та стан її розробленості у психологічній, педагогічній, філософській літературі.

Уточнюється сутність наполегливість та його взаємозалежність з поняттями: воля, вольові якості особистості, класифікація вольових якостей, аналізуються різні підходи. Так, Августин і Фома Аквінський розвинули перші теорію «свободи волі». Аристотель волю пов'язував із розумом, діяльністю і почуттями. Ф. Гегель, І. Кант, Й. Фіхте розглядали поняття «чиста» воля. І.Д. Бех звертає увагу на усвідомлення бажання як основу волі. Проявляється воля, за Д.А. Колоццою, в іграх у поєднанні з емоційним станом. А.С. Макаренко спрямовував погляд на вольові якості колективіста. В.О. Сухомлинський звертав увагу на силу волі та її слабкість. К.Д. Ушинський досліджував виховання волі через прагнення до мети та ін.

Характеризуючи класифікації вольових якостей особистості Ф.Н. Гоноболіна, Є.П. Ільїна, В.В. Крутецького, Н.Г. Левандовського, В.В. Нікадрова, С.А. Петухова, С.Л. Рубінштейна, П.А. Рудика, В.І. Селіванова, А.І. Щербакова та ін., встановлено, що наполегливість відноситься до групи основних вольових якостей.

Розкриваючи сутність наполегливості, І.П. Іванов, В.А. Крутецький, С.Л. Рубінштейн, П.А. Рудик звертають увагу на довге переслідування цілі, не зважаючи на невдачі; Л.С. Рувінський та С.І. Хохлов дають корисні поради щодо виховання наполегливості; С.Д. Максименко, О.М. Степанов та М.М. Фіцула протиставляють наполегливості впертість.

Проаналізувавши психолого-педагогічні джерела (В.К. Калін, Є.П. Ільїн, В.І. Селіванов, Г.М. Ситін, М.М. Фіцула, В.Б. Шапар та ін.), теоретично обґрунтовується сутність поняття "виховання наполегливості", що розглядається нами як цілеспрямований процес формування у молодшого школяра здатності досягати поставлену мету, долаючи при цьому різні перепони, які з'являються на шляху до досягнення бажаного результату.

На основі досліджень М.С. Солопчука, С.М. Філя, О.М. Худолія та ін. проаналізовано походження та розвиток ігрової діяльності від родового суспільства до XXI століття. Встановлено, що засновником теорії гри був німецький філософ Ф. Шіллер, послідовниками його теорії – К. Бюхер і К. Гросс (Німеччина), Г. Спенсер (Англія) і Летурно (Франція).

Проведений аналіз наукових джерел (Г.С. Костюк, В.А. Крутецький, Г.О. Люблінська, М.М. Фіцула та ін.) дав змогу дослідити поняття «гра», «ігрова діяльність», «позакласна діяльність» та теоретично обґрунтувати сутність поняття «позакласна ігрова діяльність», яке розглядається як складова частина навчально-виховного процесу, яка спрямована на задоволення запитів, інтересів школярів через виховний вплив педагога та включає у себе один із видів активної діяльності дітей, що моделює під час гри відносини між ними, формує основи морально-психологічних якостей і властивостей особистості: волі, емоцій, інтелектуальної сфери; сприяє розвитку уяви, уваги, мислення, пам'яті тощо. У дошкільному віці за своїм змістом і формами ігрова діяльність є провідною діяльністю, а у початкових класах є однією з форм навчання і виховання молодших школярів, що допомагає здійснити поступовий перехід від звичної для них ігрової діяльності до навчальної діяльності. Ігрова діяльність не зникає, а продовжує розвиватися, ускладнюватися.

Узагальнення досліджень Д.Б. Ельконіна, В.В. Зеньківського та ін. дали змогу виділити функції гри, а О.Л. Богініч, Л.К. Грицюка, Л.А. Завацької, Н.В. Кудикіної, А.П. Рудика, О.С. Семенова та ін. – описати структури ігор.

Намагання описати гру як метод навчання і виховання учнів різних вікових категорій знаходимо у науковій спадщині видатних педагогів, які працювали в історично та соціально різних умовах – Ш.О. Амонашвілі, Н.К. Крупської, А.С. Макаренко, С.Ф. Русової, В.О. Сухомлинського та ін.

Досліджено класифікації рухливих (Л.В. Билеєва, Е.С. Вільчковський, К. Гросс, Д.А. Колоцца, І.М. Коротков, Н.В. Кудикіна, С.Б. Мудрик, Е.А. Покровський, П.А. Рудик та ін.) та українських народних ігор (А.Я. Вольчинський, Г.В. Воробей, Г.В. Довженок О.В. Кенеман, Н.В. Кудикіна, С.Б. Мудрик, М.Г. Стельмахович, А.В. Цьось та ін.).

На основі аналізу різних класифікацій ігор доповнена класифікація рухливих ігор розробленими іграми, які визначають розвиток фізичних якостей та рухливі ігри, естафети з елементами футболу.

Отже, класифікація рухливих ігор має такі ознаки: 1) інтенсивність (низька, середня, велика), 2) вікова категорія (молодші школярі), 3) стать (хлопчики та дівчатка), 4) переважаючий прояв вольової якості (одна або декілька вольових якостей: цілеспрямованість, ініціативність, дисциплінованість, самостійність, рішучість, наполегливість, витримка, організованість, діловитість, сміливість, мужність тощо, які формуються у грі), 5) малі фольклорні форми (загадки, заклички, жеребкування, лічилки, мирилки, примовки, скоромовки тощо), 6) час і місце проведення; *рухливі ігри* поділені на групи: 1) ігри, які сприяють розвитку фізичних якостей (швидкість, витривалість, гнучкість, сила, спритність, швидкісно-силова якість); 2) ігри з елементами стройових вправ; 3) ігри з елементами загальнорозвивальних вправ; 4) ігри з елементами прикладних вправ; 5) ігри з елементами рівноваги; 6) ігри з елементами акробатики; 7) ігри з елементами боротьби; 8) ігри з елементами танцю; 9) ігри з елементами футболу; 10) ігри з ходьбою; 11) ігри з бігом; 12) ігри зі стрибками; 13) ігри з метанням; 14) ігри на воді; 15) ігри на лижах; *українські народні ігри* мають такі групи:

літнього, осіннього, зимового та весняного циклів; розвиток фізичних та виховання вольових якостей; статево-вікові ознаки; обрядово-ритуальні, родинно-побутові, рухливі, історичні, календарні ігри та розваги; малі фольклорні форми.

У другому розділі «Дослідно-експериментальна перевірка ефективності виховання наполегливості молодших школярів у позакласній ігровій діяльності» розкрито та обґрунтовано методику проведення дослідно-експериментальну роботу: представлено розроблену педагогічну модель, умови та технологію виховання наполегливості молодших школярів у позакласній ігровій діяльності; висвітлено результати дослідження.

Для діагностики вихованості наполегливості молодших школярів у позакласній ігровій діяльності було перевірено одинадцять нормативів: критерії та показники вихованості наполегливості молодших школярів у процесі позакласної ігрової діяльності; ставлення молодших школярів до рухливих ігор у процесі позакласної ігрової діяльності; групи індексу фізичного розвитку (ІФР); рівні втоми молодших школярів у процесі позакласної ігрової діяльності; вплив рухливої гри на емоційний стан молодших школярів у процесі позакласної ігрової діяльності; тест на прояв елементарних форм швидкості й наполегливості; кистьова динамометрія; рівні розвитку факторів з основ здоров'я і фізичної культури (за 12 бальною системою оцінювання); обстеження фізичного розвитку молодших школярів; результати перевірки державних, рухових тестів і нормативів з фізичної підготовленості школярів; обстеження функціонального стану організму і змін його в динаміці.

З метою перевірки співвідношення нормативів нами було проведено діагностування 848 учнів початкових класів загальноосвітніх шкіл І-ІІІ ступенів № 1, 4, 5, 8, 9, 10, 11, 14 міста Умані Черкаської області.

Для перевірки вихованості наполегливості молодших школярів у позакласній ігровій діяльності виділено такі критерії: когнітивний, емоційний, мотиваційний, діяльнісний. До кожного з цих критеріїв були визначені показники. Показниками когнітивного критерію є повнота, системність і міцність знань молодших школярів про зміст ігор, порядок їх проведення; емоційного критерію – модальність, стійкість та вибірковість емоцій школярів, які визначаються за письмовим опитуванням на запитання. Показниками мотиваційного критерію є широта, сила та стійкість мотивацій молодших школярів; діяльнісного критерію – активність і стабільність під час позакласної ігрової діяльності та фізична підготовленість школярів 1-4 класів.

На етапі констатувального експерименту, перевіряючи показники, встановлено, що сталися незначні зміни у відсотковому розподілі учнів за рівнями: учні ЕК та КК, які віднесені до високого рівня показали такі результати: повнота знань: КК – 19 %, ЕК – 24 %; системність знань: КК – 17 %, ЕК – 25 %; міцність знань: КК – 24%, ЕК – 27%; модальність емоцій: КК і ЕК – 15%; стійкість емоцій: КК – 28%, ЕК – 7 %; вибірковість емоцій: КК – 17 %, ЕК – 12 %; широта мотивації: КК – 16 %, ЕК – 28 %; сила мотивацій: КК – 28 %, ЕК – 24 %; стійкість мотивації: КК –43 %, ЕК – 29 %; активність: КК – 23 %, ЕК – 13 %; стабільність під час позакласної ігрової діяльності: КК – 36 %, ЕК – 28 %; фізична підготовленість: КК – 28 %, ЕК – 36 %.

Розробці технології виховання наполегливості молодших школярів у процесі позакласної ігрової діяльності передував етап моделювання. Створення педагогічної моделі є дієвим засобом перевірки принципів, форм, методів та засобів виховання. Схематично взаємодоповненість та взаємозв'язок компонентів моделі − мети, принципів, форм, методів, засобів, педагогічних умов та результатів виховання наполегливості молодших школярів у процесі позакласної ігрової діяльності зображено на рис. 1.

Обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови виховання наполегливості молодших школярів у процесі позакласної ігрової діяльності з урахуванням емпіричних даних, які були отримані за результатами констатувального експерименту. До них відносяться: конкретизація мети та перспектив діяльності на кожному етапі роботи; використання різноманітних засобів, форм і методів проведення ігрових занять; дотримання принципу доступності на кожному етапі роботи; використання ефекту суперництва; усвідомлення учнем свого обов'язку і відповідальності за школу, за клас, за команду і т.п.; створення позитивного емоційного фону, як за результати їхньої діяльності, команди, так і завдяки доброзичливому слову вчителя, однолітків; наявність взірця як орієнтира на рівень засвоєння вивченого завдання; постійне використання завдань, які виконуються дітьми «до відмови»; допомога дітям у подоланні труднощів, які з'являються раптово, несподівано.

Усе це стало підставою для розроблення технології виховання наполегливості молодших школярів у процесі позакласної ігрової діяльності. Вона передбачає узгодженість підготовчого, основного та завершального етапів дослідження.

На *підготовчому* етапі було використано методи: бесіди, опитування, спостереження. З учнями вивчали правила ігор за допомогою лотереї та вправ-ігор. Батькам експериментальних класів було роздано «Пам'ятку для батьків» тощо. Аналізуючи дії учнів під час ігор, було розроблено та експериментально перевірено рівні вихованості наполегливості у молодшого школяра: високий, середній, низький. На основі розподілу рухливих ігор на п'ятнадцять груп, визначаємо характер їх впливу на ступінь прояву наполегливості: низький та високий. Описано методику розроблення ігор та естафет з елементами футболу.

На *основному* етапі передбачалося пояснення, показ розроблених змісту ігор та естафет з елементами футболу, можливих їх варіантів та правил. На основі проведених ігор доведено, що принципи (свідомості й активності учнів, наочності, доступності, індивідуалізації, систематичності, міцності, прогресування) сприяють ефективнішому вихованню наполегливості молодших школярів у процесі позакласної ігрової діяльності; описано порівняльну динаміку становлення наполегливості в учнів молодшого шкільного віку.

На *завершальному* етапі обговорювалися результати гри; прогнозувалась ефективність ігрової діяльності у вихованні наполегливості та ймовірність переходу молодших школярів на більш високий рівень вихованості наполегливості у процесі позакласної ігрової діяльності.

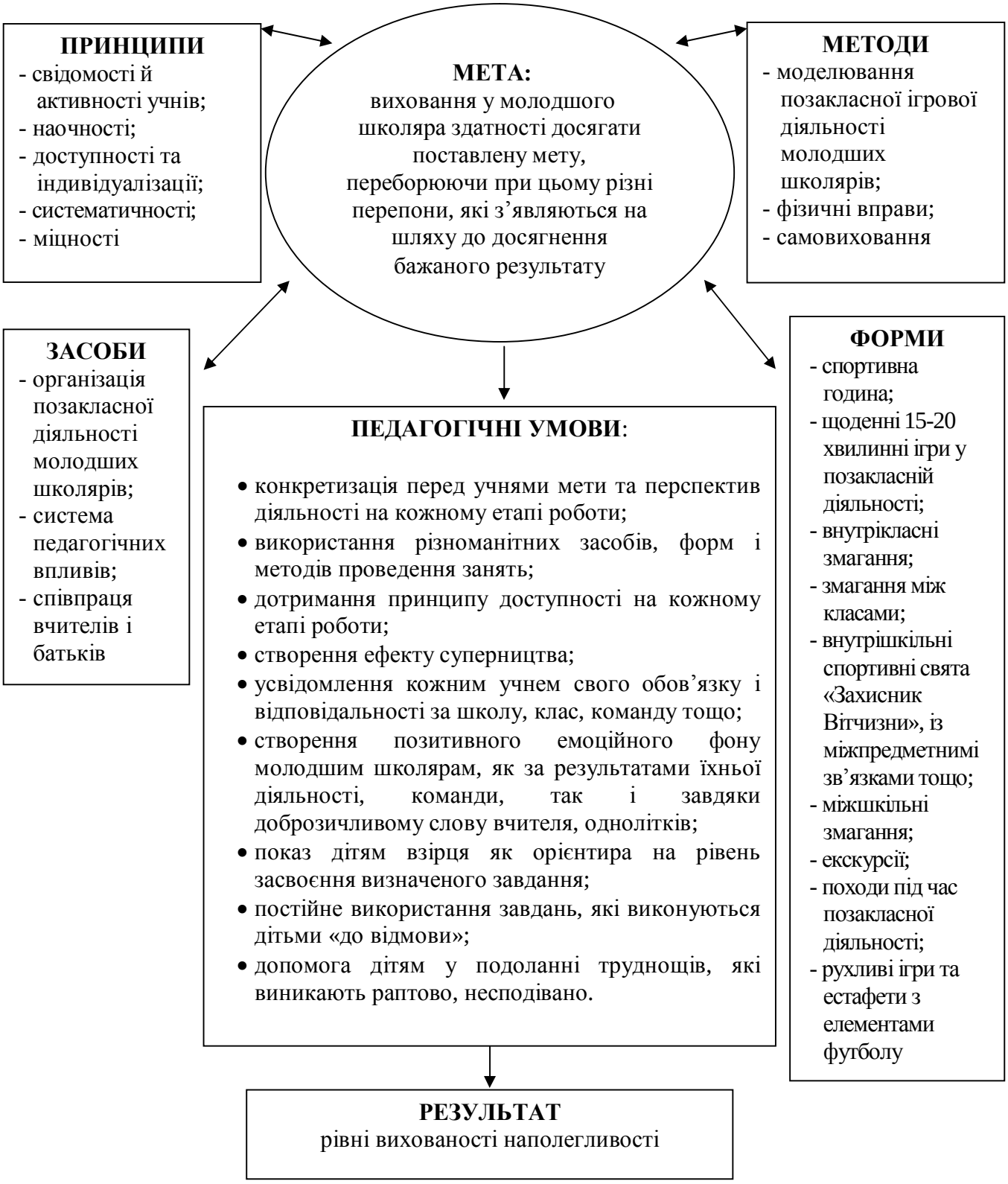

Рис. 1. **Педагогічна модель виховання наполегливості молодших школярів у процесі позакласної ігрової діяльності**

Технологія виховання наполегливості молодших школярів у процесі позакласної ігрової діяльності подана на схемі 1.

Схема 1

Технологія виховання наполегливості молодших школярів у процесі позакласної ігрової діяльності

У формувальному експерименті результати діагностування одного із одинадцяти нормативів − показники вихованості наполегливості молодших школярів у процесі позакласної ігрової діяльності стали значні зміни у відсотковому розподілі учнів за рівнями: учні ЕК у високому рівні показали від двох до трьох разів вищі результати, ніж учні КК повнота знань: КК – 38 %, ЕК – 70 %; системність знань: КК – 40 %, ЕК – 83 %; міцність знань: КК – 23 %, ЕК – 67 %; модальність емоцій: КК – 14 %, ЕК – 62 %; стійкість емоцій: КК – 31 %, ЕК – 52 %; вибірковість емоцій: КК –36 %, ЕК – 64 %; широта мотивації: КК – 48 %, ЕК – 60 %; сила мотивацій: КК – 20 %, ЕК – 57 %; стійкість мотивації: КК – 22 %, ЕК – 46 %; активність: КК – 20 %, ЕК – 76 %; стабільність під час позакласної ігрової діяльності: КК – 32 %, ЕК – 82 %; фізична підготовленість: КК – 32 %, ЕК – 64 %.

Отже, ці дані пояснюються тим, що розроблена і впроваджена педагогічна модель та особистісно орієнтована технологія виховання наполегливості молодших школярів у процесі позакласної ігрової діяльності позитивно вплинули на динаміку сформованості даного особистісного новоутворення в учнів експериментальних класів (рис. 2, табл. 1).

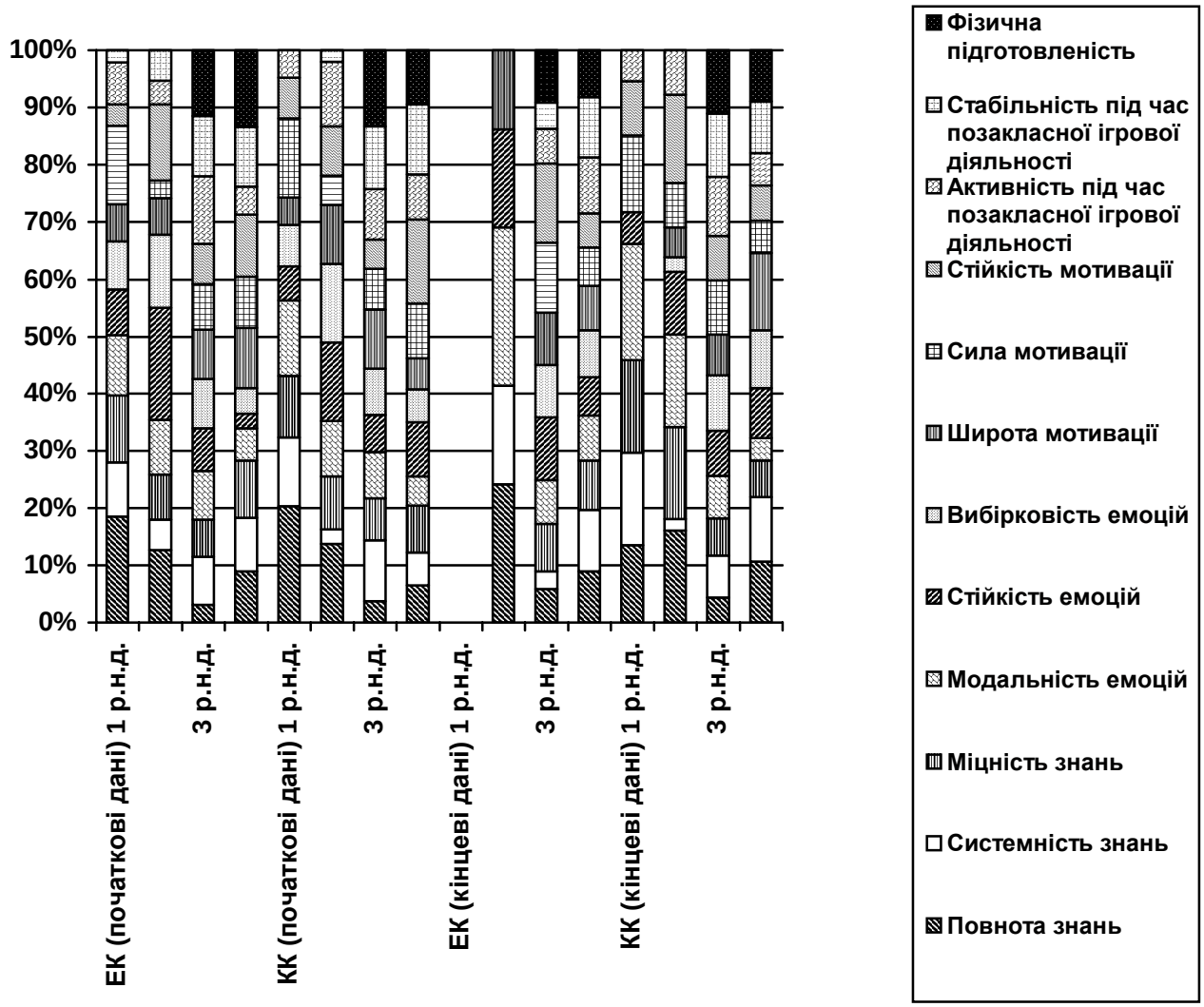

Рис. 2. **Динаміка початкових і кінцевих обстежень рівнів вихованості наполегливості молодших школярів у процесі позакласної ігрової діяльності в учнів ЕК та КК (%)**

Таблиця 1

Динаміка показників вихованості наполегливості молодших школярів у процесі позакласної ігрової діяльності в учнів експериментальних і контрольних класів (%)

Показники	Експериментальні класи								Контрольні класи							
	Етапи дослідження															
	Початкові результати				Кінцеві результати				Початкові результати				Кінцеві результати			
	Рівні навчальних досягнень															
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
Повнота знань	35	24	17	24	0	7	23	70	34	27	20	19	10	25	27	38
Системність знань	18	10	47	25	0	5	12	83	20	5	58	17	12	3	45	40
Міцність знань	22	15	36	27	0	0	33	67	18	18	40	24	12	25	40	23
Модальність емоцій	20	18	47	15	0	8	30	62	22	19	44	15	15	25	46	14
Стійкість емоцій	15	37	41	7	0	5	43	52	10	27	35	28	4	17	48	31
Вибірковість емоцій	16	24	48	12	0	0	36	64	12	27	44	17	0	4	60	36
Широта мотивації	12	12	48	28	0	4	36	60	8	20	56	16	0	8	44	48
Сила мотивації	26	6	44	24	0	0	48	57	23	10	39	28	10	12	58	20
Стійкість мотивації	7	25	39	29	0	0	54	46	12	17	28	43	7	24	47	22
Активність під час позакласної ігрової діяльності	14	8	65	13	0	0	24	76	8	22	47	23	4	12	64	20
Стабільність під час позакласної ігрової діяльності	4	10	58	28	0	0	18	82	0	4	60	36	0	0	68	32
Фізична підготовленість	0	0	64	36	0	0	36	64	0	0	72	28	0	0	68	32

ВИСНОВКИ

Узагальнення результатів дослідження дає можливість зробити такі висновки:

1. Теоретичний аналіз наукової літератури та практичний досвід з проблеми виховання наполегливості молодших школярів у процесі позакласної ігрової діяльності доводить, що дана проблема є актуальною, адже вона забезпечує подолання негативних тенденцій серед учнів 1-4 класів, пов’язаних з підвищеним їхнім функціонально-емоційним станом та необхідністю виховання морально-вольових якостей. Наполегливість є однією з основних вольових якостей, яка передбачає здатність не зупинятися перед виникнутими труднощами, а йти до кінцевої мети.

2. Теоретично обґрунтовано сутність понять «виховання наполегливості», що розглядається нами як цілеспрямований процес формування у молодшого

школяра здатності досягати поставлену мету, долаючи при цьому різні перепони, які з'являються на шляху до досягнення бажаного результату.

Позакласна ігрова діяльність – складова частина навчально-виховного процесу, спрямована на задоволення запитів, інтересів школярів через виховний вплив педагога та включає у себе один із видів активної діяльності дітей, що моделює під час гри відносини. Між молодшими школярами закладає основи морально-психологічних якостей і властивостей особистості: волі, емоцій, інтелектуальної сфери; сприяє розвитку уяви, уваги, мислення, пам'яті тощо. Ігрова діяльність – різновид активної діяльності дітей. Під час позакласної ігрової діяльності діти взаємодіють із навколишнім світом через зорові, дотикові, нюхові аналізатори, мову. Це узагальнююче поняття до слова *гра*, яка є видом діяльності, історично сформованим соціальним явищем, спрямованим не на результат, а на позитивний процес пізнання та задоволення.

3. На основі аналізу різних класифікацій ігор доповнена *класифікація рухливих ігор* розробленими іграми, які визначають розвиток фізичних якостей («Хто швидше, або естафетний біг?», «Витривалі бігуни», «Ведмеді на полюванні», «Естафети павуків», «Молодці – стрибунці») та *рухливі ігри, естафети з елементами футболу* («Злови м'яч», «Удар на точність», «М'яч у коло», «Рикошет», «Перехоплення м'яча», «М'яч по колу», «Влучити у ціль», «Зустрічна естафета», «Гра у квадраті», «М'яч через тунель» тощо).

4. Класифікація рухливих ігор має такі ознаки: 1) інтенсивність (низька, середня, велика), 2) вікова категорія (молодші школярі), 3) стать (хлопчики та дівчатка), 4) переважаючий прояв вольової якості (одна або декілька вольових якостей: цілеспрямованість, ініціативність, дисциплінованість, самостійність, рішучість, наполегливість, витримка, організованість, діловитість, сміливість, мужність тощо, які формуються у грі), 5) малі фольклорні форми (загадки, заклички, жеребкування, лічилки, мирилки, примовки, скоромовки тощо), 6) час і місце проведення; *рухливі ігри* поділені на групи: 1) ігри, які сприяють розвитку фізичних якостей (швидкість, витривалість, гнучкість, сила, спритність, швидкісно-силова якість); 2) ігри з елементами стройових вправ; 3) ігри з елементами загальнорозвивальних вправ; 4) ігри з елементами прикладних вправ; 5) ігри з елементами рівноваги; 6) ігри з елементами акробатики; 7) ігри з елементами боротьби; 8) ігри з елементами танцю; 9) ігри з елементами футболу; 10) ігри з ходьбою; 11) ігри з бігом; 12) ігри зі стрибками; 13) ігри з метанням; 14) ігри на воді; 15) ігри на лижах; *українські народні ігри* мають такі групи: 1) літнього циклу; 2) осіннього циклу; 3) зимового циклу; 4) весняного циклу; 5) розвиток фізичних якостей; 6) виховання вольових якостей; 7) статево-вікові ознаки; 8) обрядово-ритуальні ігри; 9) родинно-побутові ігри; 10) рухливі ігри; 11) історичні ігри; 12) календарні ігри та розваги; 13) малі фольклорні форми.

Описана методика розроблення ігор та естафет з елементами футболу.

Розроблена технологія проведення ігор, які визначають розвиток фізичних якостей та рухливі ігри, естафети з елементами футболу.

5. Для перевірки вихованості наполегливості молодших школярів у позакласній ігровій діяльності конкретизовано такі критерії: когнітивний,

емоційний, мотиваційний, діяльнісний. До кожного з цих критеріїв були визначені показники. Зокрема, показниками когнітивного критерію є повнота, системність і міцність знань; емоційного критерію: модальність, стійкість та вибірковість емоцій школярів; мотиваційного критерію − широта, сила та стійкість мотивацій молодших школярів; діяльнісного критерію − активність і стабільність під час позакласної ігрової діяльності та фізична підготовленість школярів 1-4 класів.

6. Обґрунтовано та експериментально перевірено рівні вихованості наполегливості в учнів 1-4 класів:

- *високий рівень* – здатність учня не відступати перед труднощами у досягненні мети за будь-яких умов, при цьому словесна підтримка дорослого не є обов'язковою, бо школяр уже врахував його попередні зауваження, побажання тощо;
- *середній рівень* – намагання учня долати перешкоди, можлива відмова від досягнення поставленої мети після кількох невдач, інколи дитина потребує словесної підтримки дорослого;
- *низький рівень* – категорична відмова учня від виконання завдань при найменшій перешкоді, словесна підтримка вчителя не допомагає.

На основі розподілу рухливих ігор на п'ятнадцять груп, визначаємо характер їх впливу на ступінь прояву наполегливості: низький та високий.

7. Розроблена та експериментально апробована педагогічна модель виховання наполегливості молодших школярів у процесі позакласної ігрової діяльності, яка включає такі компоненти: мету, принципи, засоби, методи, педагогічні умови, форми та результат виховання наполегливості молодших школярів у процесі позакласної ігрової діяльності.

Для перевірки ефективності розроблених ігор, які визначають розвиток фізичних якостей, рухливих ігор та естафет з елементами футболу було обґрунтовано *педагогічні умови виховання наполегливості молодших школярів*: конкретизація мети та перспектив діяльності на кожному етапі роботи; використання різноманітних засобів, форм і методів проведення ігрових занять; дотримання принципу доступності на кожному етапі роботи; використання ефекту суперництва; усвідомлення кожним учнем свого обов'язку і відповідальності за школу, за клас, за команду тощо; створення позитивного емоційного фону як за результати їхньої діяльності, команди, так і завдяки доброзичливому слову вчителя, однолітків; наявність взірця як орієнтира на рівень засвоєння визначеного завдання; постійне використання завдань, які виконуються дітьми «до відмови»; допомога учням у подоланні труднощів, які з'являються раптово, несподівано.

Всі ці умови разом та кожна з них окремо є визначальними для виховання наполегливості у молодших школярів сучасної загальноосвітньої школи.

8. Обґрунтовано та експериментально перевірено ефективність особистісно орієнтованої технології виховання наполегливості молодших школярів у процесі позакласної ігрової діяльності, яка складається з трьох етапів: підготовчого, основного та завершального. Вона передбачає врахування організації різних за характером і змістом видів позакласної ігрової діяльності, методів, форм та засобів виховання наполегливості.

Таким чином, результати дослідження дають підстави стверджувати, що розроблена педагогічна модель, технологія виховання наполегливості молодших школярів у процесі позакласної ігрової діяльності виявились ефективними, а це дозволяє говорити про досягнення поставленої мети і розв'язання основних завдань дослідження.

У той же час наша робота дає можливість визначити напрями перспективних досліджень. Серед них проблеми виховання наполегливості в інших видах життєдіяльності школярів − навчально-пізнавальній, предметно-перетворювальній тощо; визначення ролі та змісту роботи сім'ї у вихованні цього особистісного утворення; забезпечення наступності у його формуванні тощо.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Діхтяренко З.М. Фізична рекреація та реабілітація молодших школярів під час рухливих ігор // Збірник наукових праць / В.Г. Кузь (гол. ред.) та інші. – К.: Науковий світ, 2002. – С. 72-77.

2. Діхтяренко З.М. Користування «Щоденником зміцнення здоров'я» для формування наполегливості молодших школярів // Збірник наукових праць / В.Г. Кузь (гол. ред.) та інші. – К.: Науковий світ, 2003. – С. 66-73.

3. Діхтяренко З.М. Формування наполегливості молодших школярів засобами рухливих ігор у сучасних соціокультурних умовах // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді: Збірник наукових праць. – Вип. 5. – К.-Житомир: Видавництво Волинь, 2003. – Кн. 2. – С. 147-153.

4. Діхтяренко З.М. Формування наполегливості молодших школярів засобами фізичної культури // Вісник Житомирського педагогічного університету імені Івана Франка. – Житомир: Редакційно-видавничий відділ ЖДПУ імені Івана Франка, 2003. – Вип. 13. – С. 138-140.

5. Діхтяренко З.М. Формування наполегливості молодших школярів засобами рухливих ігор через підручниками та зошитами з основ здоров'я // Підготовка вчителя до впровадження нових технологій навчання у малокомплектній школі: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції: м. Умань, 15-16 жовтня 2004 р. / Ред. кол.: Н.С. Побірченко (гол. ред.) та інші. – К.: Науковий світ, 2004. – С. 104-105.

6. Діхтяренко З.М. Підручники та зошити з основ здоров'я – перший крок до формування наполегливості молодших школярів засобами рухливих ігор // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи: Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / Ред. кол.: Н.С. Побірченко (гол. ред.) та інші. – К.: Науковий світ, 2004. – Вип. 9. – С. 115-120.

7. Діхтяренко З.М. Рухливі ігри та естафети з елементами футболу // Фізичне виховання в школі: Науково-методичний журнал. – К.: Видавництво «Педагогічна преса». – 2005. – № 1. – С. 18-20.

8. Діхтяренко З.М. Виховання наполегливості молодших школярів засобами рухливих ігор та естафет із елементами футболу // Фізичне виховання в школі: Науково-методичний журнал. – К.: Видавництво «Педагогічна преса». – 2005. – № 3. – С. 18-22.

9. Діхтяренко З.М. Збереження фізичного та психічного здоров'я молодших школярів під час формування наполегливості засобами рухливих ігор // Педагогіка вищої та середньої школи: Збірник наукових праць / Гол. ред. Буряк В.К. – Кривий Ріг: КДПУ, 2005. – Вип. 11. – С. 414-418.

10. Діхтяренко З.М. Виховання наполегливості молодших школярів у процесі позакласної ігрової діяльності // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи: Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / Ред. кол.: Н.С. Побірченко (гол. ред.) та інші. – К.: Міленіум, 2005. – Вип. 11. – С. 164-170.

11. Діхтяренко З.М. Духовно-моральна цінність рухливих ігор у позакласній роботі, як ефективний засіб розвитку фізичних якостей учнів у виконанні державних тестів // Спортивний вісник Придніпров'я – науково-теоретичний журнал Дніпропетровського державного інституту фізичної культури і спорту. – Дніпропетровськ: ДДІФКіС, 2003. – № 3-4. – С. 59-61.

АНОТАЦІЯ

Діхтяренко З.М. Виховання наполегливості молодших школярів у процесі позакласної ігрової діяльності. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.07 – теорія і методика виховання. – Інститут проблем виховання АПН України, Київ, 2008.

У дисертаційному дослідженні теоретично обґрунтовуються сутність понять «виховання наполегливості» і «позакласна ігрова діяльність».

Доповнена класифікація рухливих ігор розробленими іграми, які визначають розвиток фізичних якостей, рухливі ігри та естафети з елементами футболу.

Для діагностики вихованості наполегливості молодших школярів у позакласній ігровій діяльності виділено одинадцять показників.

Розроблено та експериментально апробовано педагогічну модель, умови та особистісно орієнтовану технологію виховання наполегливості молодших школярів у процесі позакласної ігрової діяльності.

До педагогічних умов виховання наполегливості молодших школярів у процесі позакласної ігрової діяльності відносимо: конкретизація мети та перспектив діяльності на кожному етапі роботи; використання різноманітних засобів, форм і методів проведення ігрових занять; дотримання принципу доступності на кожному етапі роботи; використання ефекту суперництва; усвідомлення учнем свого обов'язку і відповідальності за школу, за клас, за команду і т.п.; створення позитивного емоційного фону, як за результатами їхньої діяльності, команди, так і завдяки доброзичливому слову вчителя, однолітків; показ дітям взірця як орієнтира на рівень засвоєння визначеного завдання; постійне використання завдань, які виконуються дітьми «до відмови»; допомога дітям у подоланні труднощів, які з'являються раптово, несподівано.

Обґрунтовано та експериментально перевірено рівні вихованості наполегливості: високий, середній, низький та визначено ступінь прояву наполегливості: низький та високий.

Описано порівняльну динаміку становлення наполегливості в учнів молодшого шкільного віку у перебігу формувального експерименту.

Ключові слова: виховання наполегливості, вольова якість, позакласна ігрова діяльність, молодші школярі, педагогічна модель, педагогічні умови, особистісно орієнтована технологія, класифікація рухливих та українських народних ігор; рухливі ігри та естафети з елементами футболу.

АННОТАЦИЯ

Дихтяренко З.М. Воспитание настойчивости младших школьников в процессе внеклассной игровой деятельности. – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.07 – теория и методика воспитания. – Институт проблем воспитания АПН Украины, Киев, 2008.

В диссертационном исследовании уточняются сущность, содержание и взаимозависимость понятий: воля, волевые качества личности, классификация волевых качеств, воспитание и настойчивость, игра, игровая деятельность, внеклассная деятельность, анализируются разные подходы и теоретически обосновывается сущность понятий «воспитание настойчивости» и «внеклассная игровая деятельность».

На основе анализа разных классификаций игр дополнена классификация подвижных игр разработанными играми, которые определяют развитие физических качеств и подвижные игры, эстафеты с элементами футбола.

Итак, классификация игр имеет такие признаки: *подвижные игры* разделены на группы: игры, которые оказывают содействие развитию физических качеств (скорость, выносливость, гибкость, сила, ловкость, скоростно-силовое качество); игры с элементами строевых, общеразвивающих и прикладных упражнений; с элементами равновесия, акробатики, борьбы, танца; футбола; игры с ходьбой; с бегом; с прыжками; с метанием; на воде; на лыжах; *украинские народные игры*: летнего, осеннего, зимнего и весеннего циклов; развитие физических и воспитание волевых качеств; признаки пола и возраста; обрядово-ритуальные, родственно-бытовые, подвижные, исторические, календарные игры и развлечения; фольклорные формы.

На основе распределения игр за группами, определено характер их влияния на степень проявления настойчивости: низкий и высокий.

Для диагностики воспитанности настойчивости младших школьников во внеклассной игровой деятельности выделены одиннадцать нормативов: критерии и показатели воспитанности настойчивости младших школьников в процессе внеклассной игровой деятельности; отношение младших школьников к подвижным играм в процессе внеклассной деятельности; группы индекса физического развития (ИФР); уровни усталости младших школьников в процессе внеклассной игровой деятельности; влияние подвижной игры на эмоциональное состояние младших школьников в процессе внеклассной деятельности; тест на проявление элементарных форм скорости и настойчивости; кистевая динамометрия; уровни

развития факторов из основ здоровья и физической культуры (за 12 балльной системой оценивания); обследование физического развития младших школьников; результаты проверки государственных двигательных тестов и нормативов из физической подготовленности школьников; обследование функционального состояния организма и изменений его в динамике.

Разработаны и экспериментально апробированы педагогическая модель (цель, принципы, средства, методы, педагогические условия, формы и результат) и технология (подготовительный, основной и завершающий этапы) воспитания настойчивости младших школьников в процессе внеклассной игровой деятельности.

К педагогическим условиям воспитания настойчивости младших школьников в процессе внеклассной игровой деятельности относим: конкретизацию цели и перспектив деятельности на каждом этапе работы; использование разнообразных средств, форм и методов проведения игровых занятий; соблюдение принципа доступности на каждом этапе работы; использование эффекта соперничества; осознание учеником своей обязанности и ответственность за школу, за класс, за команду и т.п.; создание положительного эмоционального фона, как за результатами своей деятельности, команды, так и благодаря доброжелательному слову учителя, ровесников; показ детям образца как ориентира на уровень усвоения определенной задачи; постоянное использование задач, которые выполняются детьми «до отказа»; помощь детям в преодолевании трудностей, которые появляются внезапно, неожиданно.

Описана сравнительная динамика становления настойчивости у учеников младшего школьного возраста. Доказано, что принципы (сознательности и активности учеников, наглядности, доступности, индивидуализации, систематичности, прочности, прогрессирования) оказывают содействие эффективному воспитанию настойчивости младших школьников в процессе внеклассной игровой деятельности.

Ключевые слова: воспитание настойчивости, волевое качество, внеклассная игровая деятельность, младшие школьники, педагогическая модель и технология, педагогические условия, классификация подвижных и украинских народных игр; подвижные игры и эстафеты с элементами футбола.

SUMMARY

Dikhtiarenko Z. M. Upbringing of Junior Pupils' Persistence in tbe Process of Out-of-School Playing Activity. – Manuscript.

The dissertation is submitted to the degree of Candidate of pedagogical sciences in speciality 13.00.07 – the theory and methods of education. – Institute of problems of education of NPA of Ukraine, Kyiv, 2008.

«Education of persistence» and «out-of-class game activity» theoretically prove in dissertational research essence of concepts.

For diagnostics of good breeding of persistence of younger schoolboys in out-of-class game activity it is allocated eleven parameters.

The dissertation is devoted to the research of pedagogical conditions of upbringing of junior pupils' persistence in the process of out-of-school playing activity.

The work exposes the sense of persistence; elaborates the classification of quick and Ukrainian folk games; grounds the criteria of diagnosing of levels of upbringing of junior pupils' persistence in out-of-school playing activity.

The individually-oriented technology of upbringing of junior pupils' persistence in the out-of-school playing activity was elaborated and experimentally checked. The components of appraising and the indices of upbringing of junior pupils' persistence in out-of-school playing activity were defined and grounded.

It is proved that the principles (consciousness and activity of pupils, visual aids, intelligibility, individualization, systematization, durability and advancement) promote more effective upbringing of junior pupils' persistence in the process of out-of-school playing activity.

It is proved equal good breedings also are checked experimentally up: high, average, low the degree of display of persistence also is certain: low and high.

Comparative dynamics of becoming of persistence at pupils of a younger school century is described.

Keywords: education of persistence, strong-willed quality, out-of-class game activity, younger schoolboys, pedagogical model and technology, pedagogical conditions, classification of mobile and Ukrainian national games; outdoor games and relay races with elements of football.

Підписано до друку 31.01.2008 р. Формат 60×90/16.
Ум. друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 0,9.
Тираж 100. Зам. 26

«Видавництво «Науковий світ»®
Свідоцтво ДК № 249 від 16.11.2000 р.
м. Київ, вул. Боженка, 17, оф. 504.
200-87-13, 200-87-15, 8-050-525-88-77